

УДК 811.111'255.2'373.74'371:82-7.03

О. С. Грабовецька

**Відтворення у перекладі
мовних засобів вираження оцінки
(на матеріалі гуморески О. Кобилянської
"Він і Вона" та її англомовного перекладу)**

У статті зроблено спробу визначити шляхи і повноту відтворення у перекладі індивідуально-авторської оцінки, актуалізованої на рівні слова (з урахуванням безпосереднього контексту) і висловлювання. Автор статті обирає для аналізу гумореску Ольги Кобилянської "Він і Вона" та її англомовний переклад, здійснений Ромою Франком. Дослідження проведено у площині часткового перекладознавства. Необхідність таких студій обґрунтував Дж. Голмс, вважаючи їх результати необхідним матеріалом як для загальної, так і для прикладної теорії перекладу. Вибір зумовлюється ще й тим, що згаданий твір відзначається потужною оцінною маркованістю.

Для досягнення поставленої мети автор дослідження аналізує засоби вербалізації категорії оцінки у гуморесці, функцію вербалізованої оцінки у формуванні експліцитної та імпліцитної прагматичної спрямованості оригінального тексту, а відтак простежує, як / чи ці функції реконструюються у перекладі.

Дослідження показало, що, попри високий рівень адекватності, перекладачеві все ж не завжди вдається відтворити оцінні інтенції оригіналу. Деінтенсифікація чи повне нівелювання негативної оцінки так само, як і випадки підсилення позитивної чи негативної оцінки, дещо змінює прагматичний потенціал перекладу порівняно з оригіналом і може перешкодити цільовому читачеві декодувати авторський задум.

Ключові слова: оцінка, шкала оцінки, стереотип, інтенсифікація / деінтенсифікація оцінки, компонент значення, прагматична спрямованість тексту, переклад, часткова теорія перекладу, перекладацькі трансформації, адекватність.

В статье сделана попытка определить пути и полноту воспроизведения в переводе индивидуально-авторской оценки, актуализированной на уровне слова (с учетом непосредственного контекста) и высказывания. Автор статьи выбирает для анализа юмореску Ольги Кобылянской "Он и Она" в оригинале и в переводе Ромы Франко. Исследование проведено в рамках частичного переводоведения. Необходимость таких исследований обосновал Дж. Холмс, считая их результаты материалом как для общей, так и для прикладной

теории перевода. Выбор обусловлен еще и тем, что вышеупомянутое произведение отличается высоким уровнем оценочной маркированности.

Для достижения поставленной цели автор статьи анализирует средства вербализации категории оценки в юмореске, функцию вербализованной оценки в формировании эксплицитной и имплицитной прагматической направленности оригинального текста, а затем прослеживает, реконструируются ли эти функции (и каким образом реконструируются) в переводе.

Исследование показало, что, несмотря на высокий уровень адекватности, переводчику все же не всегда удается воспроизвести оценочные интенции оригинала. Деинтенсификация или полное нивелирование негативной оценки, равно как и случаи усиления положительной или отрицательной оценки приводит к некоторым изменениям прагматического потенциала перевода по сравнению с оригиналом и может помешать целевому читателю декодировать авторский замысел.

Ключевые слова: оценка, шкала оценки, стереотип, интенсификация / деинтенсификация оценки, компонент значения, прагматическая направленность текста, перевод, частичная теория перевода, переводческие трансформации, адекватность.

The paper attempts to research the ways and completeness of recreating author's evaluation actualized at the level of a word (in its immediate context) and the utterance. Taken for the analysis, the humoresque by Olha Kobylianska "He and She" (in the original and its Anglophone translation by Roma Franko) is characterized with a substantial number of evaluation markers. The research is held in the framework of Partial Translation Studies whose significance was proved by J. Holmes as they provide necessary material for both General and Applied Theory of Translation.

To achieve the goal, the author of the article analyzes verbal means of evaluation in the humoresque as well as the functions of verbalized evaluation in shaping the explicit and implicit pragmatic orientation of the original. It is also researched whether/how these functions are reconstructed in translation.

The study proves the high level of adequacy. However, the translator does not always succeed in reproducing the evaluative intentions of the original. Deintensification or complete leveling of the negative evaluation together with the cases of amplification of positive/negative evaluation alters the pragmatic potential of the translation. Consequently, this may prevent the target reader from adequate decoding of the author's intention.

Key words: evaluation, evaluation scale, stereotype, intensification / deintensification of evaluation, component of meaning, pragmatic orientation of the text, translation, partial translation theory, transformations, adequacy.

Оцінка довколишнього світу як невід'ємний факт мислення складає частину концептуальної картини світу – сукупності уявлень людини про все, що її оточує. Взаємодія людини і світу відображається у мові. Як зазначає О. Вольф, мовець ділить світ з огляду на його ціннісний характер – добро і зло, користь і шкоду, і цей поділ, обумовлений соціально, відображається в мовних структурах [1, с. 5].

Як одна із найважливіших універсальних лінгвістичних категорій, що забезпечує організацію комунікації, оцінка віддавна є об'єктом всебічних комплексних досліджень. Дотепер відомі вагомні розвідки, присвячені видам оцінних значень, вивченню логіки оцінки, способам вербалізації оцінки, зв'язку категорії оцінки із категорією модальності, взаємозалежності оцінки і емоційності, функціональному аспекту оцінки (Н. Арутюнова, О. Бессонова, О. Вольф, Т. Космеда, Г. Приходько, В. Телія, Ю. Фоміна, І. Онищенко, Ю. Островська, Є. Сисоєва, О. Трофімова, С. Ганстон, Ж. Томпсон та ін.). Своєрідну теорію оцінювання, в межах якої запропоновано методи систематичного аналізу оцінки на рівні всього тексту чи груп текстів будь-якого регістру, висунули австралійські дослідники Дж. Мартін і П. Вайт [13]. Їхні ідеї розвинув у своїх працях Дж. Мандей [14; 15]. Визначаючи підходи до відтворення оцінки у перекладі, він, зокрема, акцентує на неминучості перекладацького "втручання", яке трактується як маніпуляція текстом оригіналу, що виходить за межі лінгвістичної необхідності. Попри свою оригінальність і вагомність, дослідження Дж. Мандея все ж висвітлюють далеко не весь спектр перекладацьких проблем, пов'язаних із відтворенням категорії оцінки у перекладі. Лінгвопрагматична категорія оцінки з погляду перекладознавства на сьогодні досліджена ще недостатньо. У зв'язку із цим суттєвого значення для перекладознавства набувають емпіричні дослідження, виконані на матеріалі текстів різних пар мов, що дають фактаж для підтвердження чи спростування існуючих теорій або для нових теоретичних узагальнень. Це й зумовлює **актуальність** даної розвідки.

Оскільки мовна картина світу об'єктивно відображає сприйняття світу носіями даної культури [3, с. 75], важливим для теорії і практики перекладу видається висновок О. Вольф про те, що, незважаючи на мовну універсальність категорії оцінки, у способах вираження оцінних значень різні мови виявляють свою індивідуальність [1, с. 9].

Ще Іван Франко у 1899 р., говорячи про "золоті мости зрозуміння між народами", визначав переклад, як взаємодію двох культур. Культурний поворот у перекладознавстві, проголошений у 90-ті роки ХХ ст., визначив націометричний вектор досліджень. Переломлюючи чужу / іншу мовну картину світу крізь призму своєї мови, перекладач повинен відділити індивідуальне від інваріантного і, зробивши його зрозумілим для цільового читача, все ж зберегти його "іншість". У цьому аспекті адекватне відтворення оцінки у перекладі набуває неабиякого значення адже, за визначенням стилістичного енциклопедичного словника, категорія оцінки – це сукупність різнорівневих мовних одиниць, об'єднаних оцінною семантикою, що виражають позитивне чи негативне ставлення автора до змісту мовлення [10, с. 139]. Інакше кажучи, вербалізують систему національно-культурних чи індивідуальних оцінних стереотипів.

Категорія оцінки актуалізується на усіх мовних рівнях (фонетичному, морфологічному, лексико-семантичному та синтаксичному). Т. Космеда доводить, що найяскравіше оцінність проявляється в лексиці і фразеології кожної мови [5, с. 306].

Оцінність як загальномовна категорія характерна для всіх функціональних стилів, однак ще у 60-ті роки ХХ ст. А. Бурячок дослідив, що художньо-описовий стиль мовлення є чи не найбільш насиченим оцінною лексикою [5, с. 114]. Г. Приходько вважає, що найперспективніше вивчати оцінку у складі висловлювання, тексту, дискурсу [8, с. 13]. Оцінне начало у художньому дискурсі є його іманентною властивістю, адже текст, за словами В. Кухаренко, є результатом суб'єктивного авторського осмислення дійсності і, природно, відображає не просто світ, але світ, побачений очима автора [6, с. 83]. Оцінний дискурс реалізується в монологічному і діалогічному мовленні за допомогою різноманітних висловлювань, що актуалізують оцінку експліцитно чи імпліцитно, залежно від інтенції мовця і поведінки реципієнта [8, с. 13].

Найважливішою особливістю оцінки є обов'язкова взаємодія суб'єктивного і об'єктивного чинників. О. Вольф пропонує розглядати оцінку у вигляді модальної рамки, неодмінними елементами якої є суб'єкт (індивідуум, соціум), об'єкт і оцінний предикат, що їх пов'язує. Окрім того, О. Вольф імпліцитно включає до оцінної структури ще й шкалу оцінок і стереотипи, на які зорієнтована оцінка у соціальних уявленнях мовців [1, с. 9]. Оцінка – це один із способів категоризації дійсності. Суб'єктивність чи об'єктивність оцінки залежить від того, які стереотипи домінують – індивідуальні чи соціальні.

Отож, метою даної розвідки є виявлення і дослідження мовних засобів вираження оцінки у творі конкретного автора, а найважливіше, вивчення і узагальнення особливостей її відтворення у перекладі, адже оцінка є невід'ємною складовою індивідуально-авторської мовної картини світу. Від адекватності її реконструкції у перекладі залежить рецепція творчості автора у цільовій культурі.

На зламі тисячоліть, у період з 1998 до 2000 року у Канаді вишов шеститомник "Жіночі голоси в українській літературі", що містить англomовні переклади творів Ольги Кобилянської, Олени Пчілки, Лесі Українки, Наталі Кобринської, Дніпрової Чайки (Людмили Березиної-Василевської), Любові Яновської, Євгенії Ярошинської, Грицька Григоренка (Олександри Судовщикової-Косач). Пояснюючи у передмові до видання свій вибір, перекладач Р. Франко і редактор видання С. Моріс наголошують, що українських письменниць єднає розуміння літературної творчості і як засобу самореалізації, і як особливого виду громадської діяльності. На додачу до національних політичних і освітніх тем, вони піднімають питання гендерних стосунків, що далеко виходять за вузько соціальні чи національні межі, показують спустошливий вплив соціальних умовностей. Вони звучать голосно і сильно, а те, що вони говорять, варте уваги. Значення творчості цих письменниць не обмежується ані якоюсь однією епохою, ані точкою на мапі. А завдяки перекладу англійською їх послання здолають часові, географічні і мовні бар'єри [12, с. II].

З огляду на зазначене, надзвичайно актуально видається творчість Ольги Кобилянської, чи не найяскравішої представниці українського модернізму, яка стояла біля витоків феміністичної традиції в українській літературі.

Матеріалом для цього дослідження обрано гумореску Ольги Кобилянської "Він і Вона". Написана орієнтовно в 1892 році, гумореска побачила світ у 1895. Це цікава спроба перевтілення, у якій, ведучи мову одночасно від імені героя і героїні, авторка намагається подивитися на жінку очима чоловіка. Текст рясніє цитатами з Ніцше, що не дивно, адже, на думку більшості літературознавців, як зазначає Л. Ожоган, входження філософії німецького мислителя в українську літературу розпочинається саме з творів Ольги Кобилянської. У гуморесці "Він і вона" письменниця тонко іронізує над відомими постулатами Ніцше про жіночу і чоловічу психологію, місце та роль чоловіка і жінки в суспільстві [7, с. 173]. Вона, за словами Т. Гундорової, "грається" з його ідеями [2, с. 157].

Лінгвопрагматична категорія оцінки у гуморесці "Він і Вона" виявляє потужний текстотвірний потенціал, вибудовує сюжет на швидкій еволюції взаємовідносин героїв від холодної байдужості і зневаги аж до бурхливого взаємозахоплення. Прикметно, що Ольга Кобилянська опосередковано, вустами героїв не лише висловлює своє ставлення до проблеми стосунків між статями, але й дає оцінку (подекуди доволі різку) міжнаціональних відносин, що було доволі сміливо з огляду на тодішні умови. Власне, оцінка як чи не найголовніший прагматичний маркер художнього твору визначає його морально-естетичну домінанту. Тим-то й важливе її адекватне відтворення у перекладі.

Для нашого дослідження засадничими є два твердження, сформульовані Г. Приходько. (1) Оцінка найповніше виражається в контексті, адже семантична структура багатьох лексичних одиниць не містить постійного оцінного компонента. Тому їхні оцінні функції залежать від комунікативних ситуацій і контекстів, у яких вони вживаються. (2) Оцінну ситуацію варто розглядати як фрейм, оскільки мовленнєві акти, що його складають, є за своєю природою конвенційними, для їх коректного розуміння потрібні ширші фонові знання про довколишню дійсність [8, с. 8].

Що стосується домінування меліоративної чи пейоративної оцінки, то текст гуморески "Він і Вона" чітко поділяється на дві майже рівні за об'ємом частини: у першій переважає негатив, а в другій – позитив. Із загальної кількості мовних одиниць і мовленнєвих конструктів, що реалізують оцінку у тексті (453), у першій частині (до особистого знайомства героїв) пейоративна оцінка актуалізується 124 рази (проти 52 позитивно маркованих одиниць), а в другій частині (після знайомства), відповідно, 78 проти 199. Цікаво простежити, як змінюється взаємооцінка героїв із розвитком сюжету. Асиметрію взаємооцінки героїв в оригіналі показано в табл. 1.

Таблиця 1

Аксіологічна характеристика оцінки Суб'єкт – об'єкт	"+"		"-"	
	I частина	II частина	I частина	II частина
Він і вона про довколишнє	38	76	87	58
Він про Неї (і про жінок взагалі)	5	28	29	14
Вона про Нього (і про чоловіків взагалі)	9	19	8	6

"+" – позитивна характеристика; "-" – негативна характеристика.

Взагалі героїня Ольги Кобилянської не така різка у судженнях і висловах, як її герой, для якого жінки – це *"народ примховатий, вибагливий, повний претензій і суперечностей, повний самолюбства... В поглядах обмежений, дитинний"* [4, с. 436]. *"Ха-Ха! Я промовити до якої-небудь! Я, що рад, коли маю їх всіх на милю від себе. Що боюсь їх, немов грішний пекла, бо заким ще чоловік і оглянеться, вже вони й висять на шиї. Ну, сього не дінде вже жодна. Мої чуття замужні, щоб спинялися на бабах"* [4, с. 437]. А за якийсь час уже діаметрально протилежне ставлення: *"Ах, як вона подобалася мені, та й яка вона!.."* [4, с. 445]. *"А її очі, о милий боже, що в неї за очі!"* [4, с. 445]. *"... а голос її, а голос її, о! він не з тих срібних, дзвінких etc. Голосів; у неї милий голос, м'який і ласкав, мов оксамит, мою душу; я відчував його фізичне враження"* [4, с. 445]. *"А умна яка! Ну, се імponує уже чоловікові без лютості, а при тім і тиха, і жіночна, неначе споріднена з германським ідеалом жіночності"* [4, с. 446]. *"її емансипація гарна і лагідна, отже, розуміється само собою, що бажання такої жінки радо сповняється"* [4, с. 446]. *"О! цілу днину і цілу ніч, і знов днину і ніч був би я говорив з нею, прислухався їй і не відвертав очей своїх від уст і личка її"* [4, с. 446]. Така різка зміна позицій посилює загальний гумористичний ефект.

Вважаючи аксіологічну характеристику оцінки ("хороший" / "поганий") магістральною, услід за Ю. Фоміною визначаємо ще чотири типології оцінки (розміщені по висхідній): загальна / часткова (актуалізується на рівні слова); раціональна / емотивна (рівень слова, висловлювання); порівняльна / абсолютна (рівень висловлювання); інгерентна / адгерентна (рівень тексту) [11, с. 157]. В аналізованому тексті зустрічаємо усі визначені типи оцінки.

У передмові до шеститомника перекладів з-поміж найдокучливіших перешкод Р. Франко і С. Моріс називають необхідність транслітерації, архаїчну стилістику і насичену діалектизмами мову. Аналіз перекладу, однак, показав, що попри, здавалось би, нескладну організацію оригінального тексту (відсутність багаторівневих словесних образів, нескладний синтаксичний малюнок) він містить достатньо проблемних моментів, з якими не завжди вдавалося впоратись.

Перекладачці не вдалося відтворити різку пейоративну оцінність лексеми *баби*, не лише обумовлену негативною семою, зафіксованою у СУМі [9, т. 1, с. 75] і у контексті, а й підтверджену соціальними та індивідуальними стереотипами, пов'язаними із цим іменником, що

побутували і побутують в українській культурі. Пор.: "З **бабами** не хочу жодного діла мати, абсолютно жодного!" [4, с. 436] – "I want nothing to do with **womenfolk**, absolutely nothing!" [12, с. 12]. Англійська лексема *womenfolk* радше відповідає українському іменнику *жіноцтво* і не містить у своїй семантиці пейоративних відтінків [16, т. 2, с. 3710]. Ще один приклад: "Чи вона читає? І чи радо? І що? **Баби** мають дивний смак, **бабський**. Їм розходитьсь лиш о то, чи герої поберуться; се для них головна річ" [4, с. 438]. – "Does she read? With pleasure? And what? **Womenfolk** have strange tastes, **women's** tastes. Their only concern is whether or not the heroes will get married; that's what they consider most important" [12, с. 14]. Лексеми *Womenfolk* і *women* дещо нівелюють адгерентну негативну оцінність, що реалізується на загальнотекстуальному рівні, тоді ж як в оригіналі іменник *баби* і похідний прикметник *бабський*, очевидно, посилюють її. Так само, як і у наступному прикладі: "Така ідіотка, жидівська **баба!**" [4, с. 438] – "She's such an idiot – a **simple Jewish woman!**" [12, с. 15].

Трапляється, що перекладач уводить у текст лексему із негативно маркованою семантикою в той час, як семантична структура відповідної оригінальної лексеми не містить ні фіксованих, ні набутих під впливом контексту пейоративних сем, як-от у парі лексем *спріннути* – *to encounter*. Пор.: "(Лежить на софі й дивиться задумчиво вперед себе). Але що я її мушу щодня **спріннути!** І вона завсіди однакова! Не дивиться ні вправо, ні вліво, іде великим парком, у котрім опавше листя лежить уже цілими верствами, і думає над чимсь. Над чим думає?" [4, с. 436]. – "(He is lying on the sofa staring thoughtfully into space.) But it seems that I am fated **to encounter** her ever yday! And her demeanour never changes! Looking neither to the left, nor the right, she walks through the large park in which fallen leaves are already heaped in layers, and she's always deep in thought. In what is she so absorbed?" [12, с. 14]. Завдяки пейоративній домінанті у семантичній структурі лексеми *to encounter* (*to meet as an adversary; confront in battle* [16, т. 1, с. 814]) перекладене висловлювання набуває відчутної негативної оцінності, тоді ж як оригінал радше меланхолійно нейтральний.

Ольга Кобилянська грає на контрастах. Її героїня витончена інтелектуалка, чия мовна партія, на відміну від мовлення героя, не відрізняється крайністю суджень. Її оцінки, якщо й негативні, все ж позбавлені різкості. Прим: "Як сумно, що люди в чутті такі **неінтелігентні!** А найбільше вже ті **"освічені"**. Так на когось дивитися!"

[4, с. 437] – "How sad it is that people are so **uncouth** when it comes to matters of feelings. Particularly those who are **supposedly "educated"**. To look at someone that way!" [12, с. 13]. Легку іронічну негативну оцінність, створену запереченням позитивної оцінки (**неінтелігентні**) і графічно за допомогою лапок "**освічені**", у перекладі підмінено агресивною оцінкою, що виникає через різко негативну семантику лексеми *uncouth* (*lacking refinement or grace; uncultured, ill-mannered, rough* [16, т. 2, с. 3467]) і експлікацію іронії **supposedly "educated"**. Таке перекладацьке рішення дещо змінює портрет героїні, додаючи її образу зверхності. Набута у перекладі агресивність певною мірою нівелює психологічну перевагу жінки перед чоловіком, яку чітко відчитуємо в оригіналі, а відтак перед цільовою аудиторією постає дещо інша героїня.

Окремо варто зупинитись на відтворенні оцінних висловлювань, що містять етноніми, як-от: *русин, малорос, великорос, москаль*. Слід зазначити, що герой оповідання, німець за національністю, доволі критично висловлюється про русинів / малоросів: 11 негативно оцінних суджень. Ось як: "Я вже знаю, хто вона. Походить з **малоросіє** (**ха-ха-ха! а я німець!**)... донька якогось **зубожілого дідича** і зветься *Софія Добрянювич*. **Що за дивне-дивне ім'я!** Властиво, повинен я був собі сам подумати, що вона **не німкеня**, бо в неї **й вигляд не німецький**, а **емансиповані вони всі, ті велико-біло-etc... росіянки!**" [4, с. 440] – "I now know who she is. She's a **Little Russian [Ukrainian]**. **Ha-ha-ha!** And I'm a German! She's the daughter of an **impoverished landowner**, and her name is *Sofiya Dobryanovych*. **What a strange, strange name!** Actually, I should have realized **she wasn't German**, because **she doesn't look German**, and **they're all emancipated, those Great-White-etc. Russians!**" [12, с. 17]. Очевидно, що для героя немає значення, якого роду-племені героїня, якщо вона не німкеня. Його спочатку зневажливе ставлення до українців актуалізується через лексему *малороси* (етнонім українців, що вже, між іншим, і в той час мав дещо шовіністичне забарвлення), яка у контексті набуває негативної оцінності на фоні емоційного вигуку **а я німець!**, заперечень **не німкеня, не німецький**. І як кульмінація – вказівний займенник **ті** у поєднанні із **велико-біло-etc...** і раптом **росіянки** – бо ж йому взагалі немає різниці.

Зауважимо, що перекладач не розрізняє етнонімів *малорос* vs *русин*, живляючи для їх перекладу варіант *Little Russians*. Пор.: "Так, від шістьох тижнів **пхає мене якесь лихо** пізнавати **русинів**, я потону в їх світі вже так, що починаю їх справами займатися, і

вже просив **одного з тих дикунів**, щоб навчив мене їх ієрогліфів. Ха-ха! **І на якого біса знати мені їх мову?** Мені, німцеві, що перейде зі своєю мовою цілий світ, а другого Гете не знайде в жодній літературі! Ах, я вже просто здурів і починаю піддаватися тій грубій силі, що грозить нам десь у неясній далечині, – тій **слов'янщині**" [4, с. 444]. – "I've had this **compelling need** to acquaint myself with the **Little Russians**. I've immersed myself in their world to such an extent that I'm beginning to become involved in their affairs. I've even asked one of those **savages** to instruct me in their **hieroglyphics**. Ha-ha! And **why the devil** should I learn their language, when I, a **German**, can go around the whole world using my own, without finding another Goethe in any other literature! Oh, I've simply gone mad, and I'm beginning to give into the mighty force that is threatening us, sometime in the dim future – **the Slavic force**" [12, с. 21]. Негативна оцінність комунікативної ситуації, що сягає в оригіналі найвищої межі, адекватно відтворена в перекладі. За винятком хіба що втраченого фінального пейоративного акценту: *слов'янщина* ≠ *the Slavic force*. Проте цю втрату, певно, можна виправдати відсутністю відповідних словотвірних моделей в англійській мові. Залишається також відкритим запитання, чи виправдане, так би мовити, гіперонімічне використання виразу *Little Russians* та чи доречно додаткова експлікація [*Ukrainian*], бо ж і в цьому перекладач виявляє непослідовність, вживаючи паралельно транслітерацію *Rusynka* у поєднанні з експлікацією [*Ukrainian*] і, водночас, лексему *Russian*, що, з одного боку, відповідає оригінальному *русини* (як у попередньому прикладі), а з іншого боку, експлікує *Muscovite* (як у наступному). Пор.: "Я питаюся: яке право має він до неї? Чи вона його суджена, чи що? Ні, він не має жодного права до неї, хіба, може, в однім. Він **москаль**, а вона **русинка**; отже, вони лише споріднені, кажу: лише споріднені, бо свою самостійність в мові й літературі показують малороси в різних варіантах. Але у того москаля не повинно чоловіка нічого дивувати..." [4, с. 447] – "I ask you: what right does he have to her? Is she his fiancée, or what? No, he has no right to her, except perhaps, for one thing – he's a *M u s c o v i t e* [*Russian*], and she's a *R u s y n k a* [*Ukrainian*]. So they're related; but only related, because the Little Russians demonstrate in a variety of ways the independence of their language and literature. But nothing in a *Muscovite* should surprise anyone" [12, с. 25]. Чітко окреслена в оригіналі опозиція, Його позитивне ставлення до Неї (*русинки*) проти

негативного ставлення до свого ймовірного суперника (*того москаля*), в перекладі дещо губиться у плутанині вживання лексеми *Russian*.

Не жалує герой і поляків. Тричі впродовж оповідання Він говорить про них зневажливо. І тільки німці заслуговують на повагу і захоплення не лише з боку героя, а й від героїні. Залишається тільки гадати, чи це самоіронія авторки, чи спроба привернути увагу до принизливо-ганебного ставлення панівної в той час на наших землях нації до українців.

Зміни, що відбулися в актуалізації у перекладі оцінного потенціалу тексту, відображені у табл. 2.

Таблиця 2

	Збережено у перекладі	Змінено у перекладі			Нейтралізовано
		Інтенсифіковано	Деінтенсифіковано	Змінено на протилежну	
Позитивна характеристика	86 %	3 %	10 %	1 %	–
Негативна характеристика	64 %	10 %	13 %	2 %	11 %

Отже, проаналізувавши засоби вербалізації категорії оцінки у гуморесці Ольги Кобилянської "Він і Вона", функцію оцінки у формуванні експліцитної та імпліцитної прагматичної спрямованості тексту гуморески і засоби, шляхи та повноту відтворення прагматики оригінального тексту у перекладі, доходимо до висновку, що критерій "читабельності", яким у своїй роботі керувалася перекладач, як виявилось, не завжди сприяв віднайденню адекватних рішень. Із табл. 2 видно, що прагматична спрямованість перекладу дещо відрізняється від оригінальної. Позитивна оцінність більшою мірою збережена, однак пейоративне забарвлення перекладеного тексту відчутно ослабло. Якщо врахувати, що гумор оповідання будується, зокрема, на, сказати б, блискавичній зміні оцінних полюсів у взаємооцінці героїв з край негативною на вершинно позитивний, то зрозуміло, що деінтенсифікація ("пом'якшення"), а подекуди і повне нівелювання пейоративності не дозволить цільовій аудиторії вповні

відчитати авторську іронію. Нечисленні випадки інтенсифікації позитивної чи негативної оцінки теж дещо змінюють акценти в портретах героїв.

Хоча аналіз відтворення у перекладі оцінки актуалізованої на лексемному рівні (з урахуванням безпосереднього контексту) і рівні висловлювання дає чітку уяву про зміни прагматичної спрямованості перекладного тексту, все ж цими рівнями дослідження, зокрема і даного художнього тексту, не вичерпується. Найближча перспектива вбачається у вивченні адекватності відтворення оцінно маркованих фразеологізмів (фразеологічних зрощень, єдностей, сполучень) і приказок, які, як уже тепер можна стверджувати, завдали особливих клопотів перекладачеві. Ще одним перспективним напрямком видається гендерний підхід до текстового аналізу, зокрема, до вивчення реалізації лінгвопрагматичної категорії оцінки у тексті. Адже попри очевидну універсальність модальної рамки оцінки, через гендерну відмінність стереотипів способи вираження її елементів можуть відрізнитися залежно від статі автора / перекладача як в оригінальному художньому творі, так і в перекладі.

Література

1. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – М. : Эдиториал УРСС, 2002. – 280 с.
2. Гундорова Т. *Femina melancholica*: стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської / Т. Гундорова. – К. : Критика, 2002. – 272 с.
3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
4. Кобилянська О. Він і Вона / О. Кобилянська // Кобилянська О. Твори : у 5 т. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1962. Т. 1. – 1962. – С. 436–457.
5. Космеда Т. А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики / Т. А. Космеда. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 350 с.
6. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту : навч. посіб. для студ. старших курсів факультетів англ. мови / В. А. Кухаренко. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 272 с.
7. Ожоган Л. Парадокси творчого діалогу О. Кобилянської із філософією Ф. Ніцше / Л. Ожоган // Українознавчий альманах. – 2011. – Вип. 5. – С. 172–175.
8. Приходько А. И. Когнитивно-дискурсивный потенциал оценки и способы ее выражения в современном английском языке : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Приходько А. И. – Белгород, 2004. – 43 с.

9. Словник української мови : у 11 т. / редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
10. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / ред. М. Н. Кожина. – М. : Флинта ; Наука, 2003. – 696 с.
11. Фомина Ю. А. Аспекты изучения языковой оценки / Ю. А. Фомина // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2007. – Вып. 16, № 20 (93). – С. 154–161.
12. Kobylanska O. He and She / O. Kobylanska // *Women's Voices in Ukrainian Literature* : in 6 vols. / transl. from Ukrainian by R. Franko ; ed. by S. Morris. – Saskatoon : Language Lanterns, 1998.
- Vol. III : But... The Lord is Silent: Selected prose fiction by Olha Kobylanska and Yevheniya Yaroshynska. – 1998. – P. 12–36.
13. Martin J. The Language of Evaluation, Appraisal in English / J. Martin, P. White. – London & New York : Palgrave Macmillan, 2005. – 278 p.
14. Munday J. Evaluation and intervention in translation / J. Munday // *Text and Context: Essays on Translation and Interpreting in Honour of Ian Mason* / eds. M. Baker, M. Olohan, M. Calzada Perez. – Manchester : St. Jerome, 2010. – P. 77–94.
15. Munday J. Evaluation in Translation: Critical Points of Translation Decision-making / J. Munday. – NY : Routledge, 2012. – 208 p.
16. The New shorter Oxford English Dictionary. On historical principles : in 2 vols. / ed. by L. Brown. – Oxford : Clarendon Press, 1993. – 3801 p.